

**עין משפט**
נר מצוה

**כ:**

**סדר תעניות אלו**

**פרק שלישי תענית**

**מסורת הש"ס**

מז א מיי פ"ב מהלכות תעניות הלכה יב טוש"ע א"ח סי' תקעט סעיף ד': ב מיי פ"ב מהלכות רוצח ושמירת נפש הלכה ו שו"ע י"ד סימן קנז סעיף ה בהג"ה:

ג מיי פ"ב מהלכות ק"ש הלכה ד טוש"ע א"ח סימן פה סעיף ג':

ד מיי פ"ד מהלכות ח"ת הלכה ט טוש"ע י"ד סימן רמו סעיף טז ועיין טוש"ע א"ח סימן קנח סעיף ג':

### גליון הש"ס

גמ' קסבר מאכל אדם אין מאכלים לבהמה. מגיל' סימן קנח ס"ק א':

### מוסף רש"י

נענית לך. דכתיב למוך יומר מן מלאך (ברכות כח). דכתי' יומר מדי (כתובות טז). מנכין לו מוכיוותיו. (שם). פוסקין (שבת לב). קטנתי מכל החסדים. הוקטט ותמטטו וכויתו נטביל התקדים אשר עשית וגר' (שם). ולא הלכתי ד' אמרו בלא תורה. נדמתי שגורה צפי תמיד (מגילה כח). ולא קראתי לחבירי בהכינתו. אס' יטו שס לחכירו לגנאי (שם). בהכינתו. אפילו אותו יעני שמתוך וכל' לו נמנעפמנו שס דופי. כמו (גיטין פז). כמז תיכמו ותמכמו. (שם).

### רבינו חננאל

שפגז באחד ואמר כמה מכווער כלי זה, שוא כל בני עירך מכווערים כמותך, כיון שידע שחטא התחיל לבקש מחילה. נפק ודרש לעולם יתא ארץ דך כקנה ואלי יתא קשה באר. מילתא דשיבתא. פי', משקה של רפואה.

### רבינו גרשום

בריאות. נוסלות, מתענין. דקמו אגודא דנהיא. וה"ק (רעועות) [בריאות] ולא ראיות ליפול, לאפוקי דקאי אגודא דנהרא דאע"ג דאין רעועות הואיל וראיות ליפול דאכלה להו מיא אין מתענין עליהן, והויא לה א' נמי בריאות ראיות ליפול. דקאי בארתא. לאחר שהיתה רעועה, דתא כיון דקם בארתא הויא כבירא, וכיון דהויא רעועה הויא ראויה ליפול. קטנתי מכל החסדים. כלומר נתמטעו הזכויות בשביל נסים, כי במקלי וגר'. בהכינתו. שכבר קוראין לו. ולא ב' בחינות. שאני קריתי לו שם. ביומא דיעיבא. דבין להו. דאי יתרו ומפסדי לא הוו מייחי בערב שבת אחר. ולא אתו למיזבן. ודימנין דלא יתרו להו כלום וסבכו עליה, ולא הוו להן מאכל לשרי'בחת). מילתא דשיבתא הוה גמיר. שהיה יודע שררו רעה שורה (על המים) [על הירידים]. ותלי כוזא דמיא. (נמיר) [כלין] שנוטלין בה את ידיהן, ונכנסין. בר מהא. דהוה פתח לבבא.

א' נראה מזה דרבינו היה גורס א' נמי כההיא אשיתא וכו' והוא נמי פירוש על בריאות וראויות ליפול ולא כפשוטו. (ג) גר' רבינו נתניאל ביו"ד לבסוף וכו' בערוך ערך חך ולפיכך פי' רבינו שאני קריתי וכו' ונענך כמות שלא כיניתי לו שם ואולי דגם בדברי רבינו צריך להגיה כן וי"ע. (ג) נראה דחסך כאן וי"ל ודיוקא הוה סתיר כללהו מתא ומ' וכל ירקא דהוו פייש להו לנגיאי זבין להו וכו'.

**נודמן** לו אדם אחד שהוא מכווער ביותר. במסכת דרך ארץ ”מפרש דלוחו דאדם היינו אליהו ולטוב נמכוין כדי שלא ירגיל בדבר: **לֵא** צריכא דנפלי מחמת גובהיהו. פי'דהווצריאות ולא היו ראויות ליפול אלא מחמת גובהן: **אמר** לֵיה דאיכא רב אדא בהרן דנפיש זכותיה. וז"ל

דמרי רב אדם הוו דהא רב אדם בר אהבה הוה צימני רבא דמלינו צממה מקומות אמר רב אדם בר אהבה אמר רבא ”(ט) והא רב אדם בר אהבה דהכא משמע דהוה חצר לרב ולשמואל מדקאמר ליה שמואל לרב וקאמר ליה הא איכא רב אדם בדהן ואנן ידענא דרב יהודה היה תלמיד דרב ושמואל ורבא ”הוה נולד ציוס שמת רב יהודה ורב אדם היה תלמיד דרבא ”א"כ ע"כ ז"ל דמרי רב אדם הוו ”: **בהכינתו**. פירוש צנינו צמיתו פי' כינוי שם משפחתו שם לוויו כמו שם חניכת אצות צגיטין עד עשרה דורות (גיטין דף פח). כגון רבי אברהם אבן עזרא שכל בני משפחתו היו נקראים כך ודוקא לגנאי אצל לשבח מותר: אמרו

רגיל לעשות בן מיד נכנס רבי אלעזר ”‏<sup>(ב)</sup>‏ בן רבי שמעון ודרש לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז ולפיכך זכה קנה ליטול הימנה קולמוס לכתוב בו ספר תורה תפילין ומוזות: וכן עיר שיש בה דבר או מפולת כו': תנו רבנן מפולת שאמרו בריאות ולא רעועות שאינן ראויות ליפול ולא הראויות ליפול הי ניהו בריאות הי ניהו שאינן ראויות ליפול הי נינהו רעועות הי ניהו ראויות ליפול לא צריכא דנפלו מחמת גובהיהו \* אי נמי דקיימן אגודא דנהרא כי ההיא אשיתא רעועה דהואי בנהרדעא דלא הוה חליף רב ושמואל תותה אע"ג דקיימא באתרה תליסר שנין ”‏<sup>(ג)</sup>‏ יומא חד איקלע רב אדא בר אהבה להתם אמר ליה שמואל לרב ניתי מר נקיף אמר ליה לא צריכנא האידנא דאיכא רב אדא בר אהבה בהרן דנפיש זכותיה ולא מסתפינא רב הונא הוה ליה ההוא חמרא בההוא ביתא רעיעא ובעי לפנוייה עייליה לרב אדא בר אהבה להתם משכ' בשמעתא עד דפנייה בתר דנפק נפל ביתא ארגיש רב אדא בר אהבה איקפד סבר לה כי הא ” דאמר רבי ינאי \* לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה ויאמר עושין לי' נס שוא אין עושין לו נס ואם תימצוי לומר עושין לו נס מנכין לו מוכיותיו אמר רב חנן מאי קרא דכתיב ” קטנתי מכל החסדים ומכל האמת מאי הוה עובדיה דרב אדא בר אהבה כי הא דאתמר ” שאלו תלמידיו ” (את רבי זירא ואמרי לה) לרב אדא בר אהבה במה הארכת ימים אמר להם מימי לא הקפדתי בתוך ביתי ולא צעדתי בפני מי שגדול ממני ”‏<sup>(א)</sup>‏ \* ולא הרהרתי במבואות המטונפות ולא הלכתי ד' אמות בלא תורה ובלא תפילין ” ולא ישנתי בבית המדרש לא שינת קבע ולא שינת עראי ולא ששתי בתקלת חברי ולא קראתי לחבירי ” בהכינתו ואמרי לה ” בחניכתו אמר ליה רבא לרפרם בר פפא לימא לן מר מהני מילי מעלייתא דהוה עביד רב הונא אמר ליה בינקותיה לא דכירנא בסיבותיה דכירנא דכל יומא דעיבא הוו מפקין ליה בגוהרקא דדהבא וסייד לה לכולה מתא וכל אשיתא דהוות רעיעתא הוה סתר לה ” אי אפשר למרה בני לה ואי לא אפשר בני לה איהו מדידיה וכל פניא דמעלי שבתא הוה משדר שלוהא לשוקא וכל ירקא דהוה פייש להו לגינאי זבין ליה ושדי ליה לנהרא וליתביה לעניים זמנין דסמכא דעתיהו ולא אתו למיזבן ולשדייה לבהמה \* קסבר מאכל אדם אין מאכלינן לבהמה ולא ליזבניה כלל נמצאת מכשילן לעתיד לבא כי הוה וא' ליה מילתא דאסותא הוי מלי כוזא ”‏<sup>(ה)</sup>‏ דמיא ותלי ליה בסיפא דביתא ואמר כל דבעי ליתי ולישקול ואיכא דאמרי מילתא דשיבתא הוה גמיר והוה מנח כוזא דמיא ודלי ליה ואמר כל דצריך ליתי וליעול דלא לסתכן כי הוה כרך ריפתא הוה פתח לבביה ואמר כל מאן דצריך ליתי וליכול אמר רבא כולהו מצינא מקיימנא

נודמן לו אדם. יש ספרים שכתוב בהן אליהו זכור לטוב והוא נמכוין להוכיחו שלא ירגיל בדבר: ה"ג מפולת שאמרו **בריאות ולא רעועות שאינן ראויות ליפול ולא שראויות ליפול הי ניהו בריאות** והי ניהו שאינן ראויות ליפול הי ניהו רעועות והי ניהו ראויות ליפול לא צריכא דקיימן אגודא דנהרא.

מפולת שיש שם רוח חזק שמפיל החומות ”‏<sup>(א)</sup>‏. מפולת שאמרו מתריעין עליהן צבריאות קאמרינן שיהו החומות צריאות ואף על פי כן נופלות מכה נשיבת הרוח אצל אס היו החומות הנופלות רעועות אין מתריעין עליהן וכשאין ראויות ליפול מתריעין עליהן ולא צריאות ליפול: לא צריכא. הא דקתני שאינן רעועות וראויות ליפול אלא כגון דקאי אגודא דנהרא על שפת הנהר שאע"פ שהיא צריאה ראויה היא ליפול שהמים מפילין אותה שמקלקלין את הקרקע ושוחקין את היסוד: **כי ההיא אשיתא רעועה כו': בלחירה**. במקומה. אף על גב דלינה ראויה ליפול דהא קמה בלחירה כולי האי אפילו הכי כיון דרעועה היא לא הוו חלפי תותה אלא היה מקיף סביבותיה: **מניין**. ממשעטין: ה"ג לא הקפדים בסוך ציוי ”‏<sup>(ו)</sup>‏ ולא הלכתי בלא סורה. דכל שעתא הוה גריס: **בהגיטו**. שמכניס לו צני אדם ”‏<sup>(ז)</sup>‏ כגון שם לוויו: **חניכוס**. כמו חניכת אצות צגיטין עד ' דורות (גיטין דף פח): **ציומא דעיבא**. יוס המעונן דהוי רוח מנשבת ומסמפי דלא תפיל חומות: **בגוהרקא**. תיבה תלויה בעגלה ושרות יושבות בה: **וסיי**. בודק. תרגום פוקד (שמות לד) מסערי. כמו האי טבחא דלא סר סכינא קמיה חכס”: **כי הוה ליה מילנא דאסוסא רמי ליה אכווא דמיא כו'** לא גרסינן: **זבין ליה ושדי ליה נהרא**. להכי זבין לכו דאי הוה משתייר מידי לגננין אולא לאיצוד דמכמשא צבנת ומנלא מכשילן לעתיד לבא דלא מיימי ירקי לסעודת צבנת: **דסמכא דעספיהו**. שנסמכין עניים לאותו ירק ואומרים אין אנו צריכין לקנות ושמא לא ישתייר שם כלום ואין להן מה לאכול צבנת: אין מאילנין אוסן לנחמה. משום ציוי אוכלין ”‏<sup>(ח)</sup>‏ ומחוי ככועט צטובה שהשפיע הקצ"ה צעולס. אי נמי משום דחסה תורה על ממונן של ישראלט : וזרק לנהר והולכין למקום אחר ומולאין אותם צני אדם ואוכלין אותן כך שמעתי: **מילנא דשיצפא**. מנהג שדים שמויקין למי שיאכל ואינו נוטל דייו. דשיצפא כהך דגרסינן במסכת יומא ”‏<sup>(דף עז:)</sup>‏ אמר אביי משום שיצפא. והוה תלי ליה לההוא כוזא דמיא כי היכי דלימשו ידיהו מיניה: **בר מהא**. חוץ מזו דכל מאן דצעי הוה עייל ואכל: משום

לבר מהא דלא מצינא למיעבד משום

”‏<sup>(א)</sup>‏ וצרכות כח. ועי' פ"ש פ"ש"י כטובות פז:). (ב) שבת לב, (ג) מגילה כח, (ד) נבעי' ליתא, (ה) גיטין' הערוך בחניכתי פי' שלא כתיי לו אפי' שם שכניו לו אחריס לא קראתיין, (ו) פ"י אס ונעי"י גרם אס, (ח) חולין יח, (ט) נמחות עז:), (י) [אפשר דנעטחאות שהיה לפני חוס'] היה כך אצל לפיטו ליתא, (כ) [קידושין עב:), (ל) ונעי"ע חוקפות קידושין עב: ד"ה היום ומוס' צ"ב כב. ד"ה אמי],

### תורה אור השלם

1. קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך פי' במקלי עברתי את הדרך וזהו ועתה הייתי לשני מןגבות: בראשית לב יא

### הגהות הב"ח

(א) גמ' ברבי' שמעון: (ב) שם דקיימא בלחירה תליסר שני ולא נפלה יומא חד כי ימי מר ובקף א"ל: (ג) שם צניי מי שגדול ממני בחכמה ולא הרהימי: (ד) שם הוי מלי כוזא מנינה ומלי ליה: (ה) רש"י ד"ה ה"ג מפולת כי' דנהלא הס"ד ואח"כ מה"ד מפולת וכו' החומות הס"ד ומה"ד מפולת שאמרו כי' עליהן הס"ד ומה"ד צבריאות כי' עליהן הס"ד ומה"ד וכשאין ראיות כו': (ו) ד"ה ה"ג א"ל כו' צימני הס"ד ומה"ד ולא הלכתי כו': (ז) ד"ה כהכינתו כי' צני אדם לגנאי כגון: (ח) ד"ה אין מאכלינן כו' ציוי אוכלין דמיחזי ככועט: (ט) תוס' ד"ה א"ל כי' אמר רבא והאי רב אדם: (י) ד"ה כהכינתו כי' שמכנין אותו בני אדם לגנאי כגון שם לווי בחניכמו פי' כינהו בשם משפחתו דיש משפחה שמכנינן בני אדם לכל המשפחה וקוראין בחניכות שם לווי כמו שם חניס:

### הגהות הגר"א

[א] גמ' כי הוה ליה. רשום קו על מלת ליה: